

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANA BİLİM DALI AİLE PLANLAMASI ÜNİTESİNE 1999-2002 ARASINDA YAPILAN BAŞVURULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Oya Özdemir* ❖ Esin Ocaktan* ❖ Deniz Çalışkan** ❖ Ferda Özyurda***

ÖZET

Bu çalışmada, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Aile Planlaması Ünitesine son dört yıldır yapılmış olan başvuruların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı tipte olan bu çalışmada, üniteye 01 Ocak 1999 ile 31 Ocak 2002 tarihleri arasında yapılmış olan başvurular kayıtlar üzerinden geriye dönük olarak incelenmiş; başvuran kişilerin demografik ve doğurganlık özellikleri, yöntem kullanma durumları ve başvuru nedenleri değerlendirilmiştir. Dört yıllık süre içerisinde, 2478'i (%49.1) bölge dışından olmak üzere toplam 4868 kadın aile planlaması ünitesine başvurmuştur. Başvuranların yaş ortalaması 30.2±7.0'dir. Tüm grup için gebelik sayısı ortalaması 2.53±1.6 iken, bu rakam doğum sayısı için 2.03±1.1, yaşayan çocuk sayısı için 2.01±0.9, düşük için 0.52±0.9, istemli düşük için 1.26±1.2, kendiliğinden düşük için 0.42±0.7'dir. Başvuran kadınların %5.1'inin herhangi bir yöntem kullanmadığı görülmüştür. Kullanılan yöntemler içerisinde %31.9 ile kondom ilk sırayı almakta olup, bunu %23.2 ile rahim içi araç ile hap, %12.2 ile koitus interruptus izlemektedir. Sonuç olarak; aile planlaması ünitesine başvuran olguların doğurganlık özelliklerinin Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması-1998 verileri ile karşılaştırıldığında kentsel alan için verilen ortalamalardan daha iyi düzeyde olduğu, benzer durumun yöntem kullanma düzeyi içinde geçerli olduğu görülmüştür. Bölgede 1988 ve 1995 yıllarında yapılmış olan çalışmalarda göz önüne alınarak bu sonuçlar ışığında, düzenli-süreklili hizmet sunumunun aile planlaması hizmetinde kullanımı artırdığı ve etkin yöntem kullanma durumunu olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile Planlaması, Yöntem Kullanma Durumu, Poliklinik Hizmetleri

SUMMARY

The Evaluation of Admissions to Ankara University School of Medicine Public Health Family Planning Unit Between 1999-2002

In this study, it is aimed to evaluate the admissions to Ankara University School of Medicine Public Health Family Planning Unit between 1999-2001 years. This is a descriptive research and performed on the records of women who admissions to family planning unit between 01.01.1999-31.01.2002 in order to investigate that women's demographic and reproductive characteristics, the status of contraceptive methods usage and reasons of applies to this unit. It is found that the number of women to family planning polyclinic was 4868 in last four years and, 2478 of all women were external (49.1%) and the mean age of women's was 30.2±7 years, the mean number of some reproductive properties were as follows: pregnancy 2.53±1.6, parity 2.03±1.1, living child 2.01±0.9, abortus 0.52±0.9, provoked abortus 1.26±1.2 and spontan abortus 1.26±1.2. 5.1% of all women didn't use any of contraceptive methods. The contraceptive methods were condom (31.9%), intrauterin device (23.2%) and coitus interruptus (12.2%). As a conclusion, the results of reproductive characteristics and status of contraceptive methods usage of the study group has good level when compared the results of Population Health Research of Turkey-1998. When the previous studies are taken into consideration which are performed at the same health center area in 1988 and 1995, it is seen that family planning usage is increased and, use of effective methods is influenced positively by this family planning unit has been working with regularly and continuously.

Key Words: Family Planning, Status of Contraceptive Method Usage, Polyclinic Services

Türkiye'de erken yaş gebelikleri, sık aralıklarla gebelik ve doğum, çok çocukluluk ve istenmeyen gebelik gibi, iyi bir aile planlaması programı ile önlenebilecek sorunlar varlığını sürdürmektedir. Türkiye'de üreme çağındaki 15-49 yaş arası kadın

nüfusu 18 milyondur ve ülke nüfusunun %27.4'ünü oluşturmaktadır. Aynı zamanda, Ana Çocuk Sağlığı göstergelerinin düzeyi ve yüksek olan nüfus artış hızı, aile planlaması hizmetlerine, diğer sağlık hizmetleri arasında öncelik vermeyi

* Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı ABD Uz. Dr.

** Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı ABD Yrd. Doç. Dr.

*** Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı ABD Prof. Dr.

gerektirmektedir (1-3).

Türkiye’de nüfus ve aile planlaması konularına, ilk kez 1965 yılında kabul edilen ve 1982 yılında yeniden düzenlenen yasa ile destek ve önem verilmiş olup; aile planlaması hizmetleri, halen ülke genelinde ağırlıklı olarak birinci basamak sağlık hizmetleri kapsamında ele alınmaktadır. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı’nın eğitim ve araştırma bölgesine yönelik aile planlaması hizmetlerinin sunumu 1981 yılından bu yana, Anabilim Dalımız Aile Planlaması Ünitesinde Halk Sağlığı öğretim üye ve elemanları tarafından yürütülmektedir. Bu üniteye, eğitim ve araştırma bölgesinde oturanların yanı sıra, bölge dışından da yoğun başvurular olmaktadır. Başvuranlara; gebeliği önleyici yöntemler konusunda genel danışmanlık, seçilen yöntemler ile ilgili yönetime özel danışmanlık, düzenli ve sürekli izlem danışmanlığı hizmetleri verilmekte, kadın sağlığı ile ilgili olarak tanı ve tedavi hizmetleri sunulmakta ve ayrıca başvuranlara ait kayıtlar doldurulup, saklanmaktadır.

Gebeliği önleyici yöntem kullanımının artırılması; hizmet niteliğinin yükseltilmesi ve sürekliliğinin sağlanması ile mümkün olacaktır. Bu çalışmada Ankara ilinde yarı kentsel bir bölge

eye hizmet sunan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Aile Planlaması Ünitesine yapılmış olan başvuruların değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOD

Tanımlayıcı tipte olan bu çalışmada, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Aile Planlaması Ünitesine 01 Ocak 1999-31 Ocak 2002 tarihleri arasında yapılmış olan başvuruların, kayıtlar üzerinden retrospektif olarak incelenmesi amaçlanmıştır ve başvuranların demografik ve doğurganlık özellikleri ile gebeliği önleyici yöntem kullanma durumları değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi istatistiki olarak “Pearson” “ki-kare” testi ile yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışma grubunda yer alan toplam 4868 kadının yaş ortalaması 30.2 ± 7.0 'dir (minimum 15, maksimum 87) ve %49.3’ü 21-30 yaş grubundadır. Başvuranların %63.2’sini okur yazar olmayan, okur yazar ve ilkökul mezunu olan grubun oluşturduğu görülmüştür. İncelenen süre içerisinde başvuran kadınların %49.1’i hizmet bölgesinden ve %50.9’u bölge dışındadır (Tablo 1).

Tablo 1: Kadınların yaş, öğrenim durumları, yaşadıkları bölge ve başvuru yıllarına göre dağılımları

Özellikler (n=4868)	n	%
Yaş		
≤ 20	319	6.6
21-30	2399	49.3
31-40	1778	36.5
≥ 41	372	7.6
Öğrenim durumu		
İlkokul ve daha az	3074	63.2
Ortaokul ve daha ileri	1794	36.8
Oturdukları bölgeye göre başvurular		
Hizmet bölgesinden başvurular	2390	49.1
Bölge dışından başvurular	2478	50.9
Yıllara göre başvurular		
1999 yılı	1492	30.7
2000 yılı	1373	28.2
2001 yılı	926	19.0
2002 yılı	1077	22.1

Çalışma kapsamındaki kadınların büyük çoğunluğunun üç veya daha az gebeliği, doğumu, yaşayan çocuğu, isteyerek ve kendiliğinden düşüğü olduğu görülmektedir (Tablo 2). Tüm grup için ortalama gebelik sayısı 2.53 ± 1.6 , ortalama doğum sayısı 2.03 ± 1.1 , ortalama yaşayan çocuk sayısı 2.01 ± 0.9 'dur. Kadınların ortalama düşük sayısı 0.52 ± 0.9 bulunmuş olup, bu ortalama istemli düşük için 1.26 ± 1.2 ve kendiliğinden düşük için 0.42 ± 0.7 'dir.

Tablo 3'te kadınların başvurdukları sırada kullanmakta oldukları gebeliği önleyici yöntemlerin dağılımı verilmiştir. Buna göre, başvuran kadınların %5.1'i (247 kişi) herhangi bir yöntem kullanmamaktadır. Kullanılan yöntemler arasında %31.9 ile kondomun ilk sırayı aldığı görülmektedir. Bunu rahim içi araç ve kombine oral kontraseptifler (KOK) izlemektedir. Koitus interruptus (Kİ) yöntemi kullananların oranı ise %12.2 bulunmuştur.

Kadınların aile planlaması ünitesine başvuruları sırasında en fazla oranda kullandığı gözlenen dört gebeliği önleyici yöntemlere göre bazı özelliklerinin dağılımı Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre,

20 yaş ve altındaki grupta Kİ yöntemini kullanma oranı; 41 yaş ve üzerindeki grupta ise kondom kullanma oranı diğer gruplara göre istatistiksel olarak daha yüksektir. Toplam gebelik sayısı, toplam doğum sayısı, toplam yaşayan çocuk sayısı, toplam düşük sayısı ve isteyerek düşük sayısı 4 ve daha fazla olanlarda diğer gruplara göre RIA kullanma oranı daha yüksek, KOK kullanma oranı daha düşük bulunmuştur.

Çalışma grubuna alınan kadınlara aile planlaması ünitesinde yapılan uygulamaların, bu üniteye başvurdukları sırada en fazla oranda kullandıkları gözlenen dört gebeliği önleyici yöntemlere göre dağılımı Tablo 5'te özetlenmiştir. Buna göre, herhangi bir gebeliği önleyici yöntem kullanan ve aile planlaması ünitesine başvuranların kullanmakta oldukları en sık dört yöntemin %35.2 ile kondom, %25.6 ile RIA, %25.6 ile KOK ve %13.6 ile Kİ olduğu görülmektedir. Başvuru sırasında kondom kullanmakta olan 1546 kadının %84.2'sine yeniden kondom verilmiş, %8.1'ine RIA uygulanmış, %2.0'sine KOK başlanmış ve %5.7'sine tedavi verilmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Kadınların doğurganlık özelliklerine göre dağılımları

Özellikler	n	%	Ortalama $\pm$ SD
Toplam gebelik sayısı			
1-3	3763	79.7	2.53 $\pm$ 1.6
4 ve üzeri	958	20.3	
Toplam doğum sayısı			
1-3	4341	92.2	2.03 $\pm$ 1.1
4 ve üzeri	367	7.8	
Yaşayan çocuk sayısı			
1-3	4416	93.9	2.01 $\pm$ 0.9
4 ve üzeri	285	6.1	
Toplam düşük sayısı			
1-3	1384	94.2	0.52 $\pm$ 0.9
4 ve üzeri	86	5.8	
İsteyerek düşük sayısı			
1-3	1117	96.5	1.26 $\pm$ 1.2
4 ve üzeri	54	3.5	
Kendiliğinden düşük sayısı			
1-3	267	91.1	0.42 $\pm$ 0.7
4 ve üzeri	32	8.9	

Tablo 3: Kadınların Başvurdukları Sırada Kullanmakta Oldukları Gebeliği Önleyici Yöntemlerin Dağılımı

Özellikler	n	%
Yöntem kullanmayan	247	5.1
Kondom	1546	31.9
Kombine oral kontraseptifler (KOK)	1124	23.2
Rahim içi araç (RİA)	1124	23.2
Koitus interruptus (Kİ)	593	12.2
Diğer*	234	4.4
Toplam	4838	100.0

*Takvim yöntemi, enjekte edilen yöntemler, cerrahi sterilizasyon

Tablo 4: Aile planlaması ünitesine başvuru sırasında en fazla oranda kullanıldığı gözlenen dört gebeliği önleyici yöntemlere göre bazı özelliklerin dağılımı

Özellikler	Kondom		RİA		KOK		Kİ		χ^2 ve p
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Yaş									$\chi^2 = 166.16$ p = 0.000 SD = 9
≤20	72	28.6	58	23.0	54	21.5	68	26.9	
21-30	712	32.8	521	24.0	620	28.6	316	14.6	
31-40	621	37.5	426	5.7	442	26.7	168	10.1	
≥41	138	45.3	119	39.1	7	2.2	41	13.4	
Toplam doğum sayısı									$\chi^2 = 53.63$ p = 0.000 SD = 3
1-3	1271	35.8	853	24.1	973	27.4	450	12.7	
4 ve üzeri	272	32.6	270	32.3	150	17.9	143	17.2	
Toplam gebelik sayısı									$\chi^2 = 53.90$ p = 0.000 SD = 3
1-3	1435	35.2	1017	24.9	1091	26.8	529	13.1	
4 ve üzeri	108	34.9	106	34.3	31	10.1	64	20.7	
Yaşayan çocuk sayısı									$\chi^2 = 40.28$ p = 0.000 SD = 3
1-3	1433	35.1	1036	25.4	1079	26.4	537	13.1	
4 ve üzeri	87	36.6	86	36.1	22	9.2	43	18.1	
Toplam düşük sayısı									$\chi^2 = 10.15$ p = 0.01 SD = 3
1-3	1504	35.8	1050	24.9	1088	25.9	563	13.4	
4 ve üzeri	14	23.0	16	26.2	15	24.6	16	26.2	
İsteyerek düşük sayısı									$\chi^2 = 12.83$ p = 0.01 SD = 3
1-3	369	28.3	399	30.6	342	26.3	193	14.8	
4 ve üzeri	10	25.0	7	17.5	9	22.5	14	35.0	

Başvuru sırasında KOK kullanmakta olan 1124 kadının %92.3'üne yeni haplarının ve %4.1'ine tedavi verildiği, %2.4'üne RİA uygulandığı ve %1.2'sine kondom verildiği saptanmıştır.

RİA kullanan ve aile planlaması ünitesine başvuran 1124 kadının %85.5'ine tedavi ve %7.2'sine kondom verildiği, %4.4'üne yeniden RİA uygulandığı ve %2.9'una KOK başlandığı belirlenmiştir.

Tablo 5: Aile planlaması ünitesinde yapılan uygulamaların, başvuru sırasında en fazla oranda kullanıldığı gözlenen dört gebeliği önleyici yönteme göre dağılımı

Başvuru Sırasında Kadınların Kullandığı Gebeliği Önleyici Yöntemler	Başvuruda Yapılan Uygulamalar								Toplam	
	RIA Uygulaması		KOK başlanması		Kondom Verilmesi		Tedavi verilmesi			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%*
Kondom	125	8.1	32	2.0	1301	84.2	88	5.7	1546	35.2
KOK	27	2.4	1037	92.3	14	1.2	46	4.1	1124	25.6
RIA	49	4.4	33	2.9	81	7.2	961	85.5	1124	25.6
Kİ	125	21.1	77	13.0	207	34.9	184	31.0	593	13.6
Toplam	326	7.4	1179	26.9	1603	36.5	1279	29.2	4387	100.0

*Sütun yüzdesidir, diğerleri satır yüzdesidir.

Aile planlaması ünitesine başvurusu sırasında Kİ yöntemi ile korunmakta olan 593 kadının %34.9'una kondom verilmiş, %21.1'ine RIA uygulanmış ve %13.0'üne KOK başlanmış olduğu, böylece etkisiz bir yöntem olan Kİ ile korunmakta olan kadınların yaklaşık %70'inin modern bir gebeliği önleyici yönteme başladığı görülmektedir.

TARTIŞMA

İncelenen süre içerisinde, aile planlaması polikliniğine başvuran toplam 4868 kadının yaş ortalaması 30.2 ± 7.0 'dir. Çalışmaya alınan kadınların doğurganlık özelliklerine bakıldığında (Tablo 2); ortalama gebelik sayısının 2.53 ± 1.6 , ortalama doğum sayısının 2.03 ± 1.1 ve ortalama yaşayan çocuk sayısının 2.01 ± 0.9 olduğu görülmüştür. Kadınların ortalama düşük sayısı 0.52 ± 0.9 bulunmuş olup, bu ortalama istemli düşük için 1.26 ± 1.2 ve kendiliğinden düşük için 0.42 ± 0.7 'dir. Aile planlaması ünitesinin hizmet sunduğu bölgede 1995 yılında sahada yapılan kesitsel tipte bir çalışmada, bu ortalamalar; gebelik için 3.83 ve doğum için 2.53 olarak bildirilmiştir. Bu çalışma, başvurular üzerinden değerlendirme biçiminde olmakla ve başvuranların bir kısmı da bölge dışından olmakla birlikte, bu ünite düzenli ve sürekli biçimde yürütülen aile planlaması hizmetlerinin kadınların

doğurganlık özellikleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu düşünülebilir (4).

Çalışma kapsamına giren kadınların başvurdukları sırada kullanmakta oldukları gebeliği önleyici yöntemlere bakıldığında (Tablo 3); başvuran kadınların %5.1'inin gebeliği önleyici herhangi bir yöntem kullanmadığı görülmüştür. Hizmet sunulan bölgede yapılmış olan önceki araştırmaların sonuçları, yıllara göre gebeliği önleyici yöntem kullanımının nasıl değiştiğini değerlendirilmesi için ele alındığında; herhangi bir gebeliği önleyici yöntem kullanma oranı 1982'de %51.4, 1989'da %66.7, 1995'te %92.6 (4-6) iken bu çalışma ile bu oran %94.9 olarak bulunmuştur. Bu çalışmayla elde edilen herhangi bir gebeliği önleyici yöntem kullanım oranı, hem aynı bölgede yürütülen önceki araştırma sonuçları ve hem de Türkiye'de yapılmış olan diğer bazı kentsel bölge araştırma sonuçları ile karşılaştırıldığında belirgin ölçüde yüksek bulunmuştur (1,7-15). Özellikle 1981 yılında yürütmeye başladığı etkili aile planlaması hizmetleri ile 1982-2001 yılları arasında gebeliği önleyici yöntem kullanımında sürekli bir artış olduğu görülmektedir ve elde edilen gebeliği önleyici yöntem kullanım oranları; 1988, 1993 ve 1998'de yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) sonuçlarında gözlenen %63 olarak

yakalanan düzeyin de oldukça üzerinde olduğu görülmektedir (1).

Araştırma sırasında kullanılan yöntemler arasında %31.9 ile kondomun ilk sırayı aldığı, bunu %23.2 ile RIA ve KOK'in izlediği görülmektedir. Yıllara göre Türkiye genelinde RIA'nın kullanım oranlarına bakıldığında, 1988'de %14, 1993'te %19 ve 1998'de %20 olduğu ve on yılda bir artış trendinin yakalandığı görülmektedir (1). Bu çalışmada elde edilen %23.2'lik RIA kullanım oranının 1995 yılında aynı bölgede yapılan çalışmada elde edilen %35'lik RIA kullanım oranına göre düşük olduğu, ancak 1995'te %3.34 olan KOK kullanım oranının bu çalışmada %23.2'ye çıkmış olduğu görülmektedir. Benzer şekilde bu çalışmada saptanan %12.2'lik KI kullanma oranı, 1988 yılında %29.9, 1995'te ise %23.7 olarak bildirilmiştir. Bölgede gebeliği önleyici yöntem kullanım oranlarının yıllara göre değişimi için, RIA kullanım oranındaki azalma; yıllar içinde etkisiz bir yöntem olan KI kullanım oranındaki ciddi azalma (%23.7-%12.2) ve KOK kullanım oranındaki ciddi artışla (%3.34-%23.2) açıklanabilir (4,6). Özellikle Türkiye genelinde gözlenen KOK kullanım oranlarındaki düşüş trendi (1988 TNSA %6, TNSA-93 %5, TNSA-98 %4) ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yapılmış araştırma sonuçları göz önüne alındığında, bu çalışmada saptanan etkili gebeliği önleyici yöntem kullanma oranındaki artış ve etkisiz yöntem kullanma oranındaki azalma, bölgede aile planlaması hizmetlerinin nitelikli ve sürekli biçimde sunulmasına bağlanabilir (1,7,8,11,14,17-20). Üçüncü basamak sağlık hizmeti sunan bir aile planlaması polikliniğine başvuran kadınların kullandıkları gebeliği önleyici yöntemlere bakıldığında, en fazla oranda (%33.6) RIA'nın kullanılmakta olduğu, ancak bunu, %27.9 ile doğal aile planlaması yöntemlerinin izlediği bildirilmiştir (16). RIA'nın yüksek kullanım oranına rağmen, doğal yöntemlerinin de yüksek oranda kullanılıyor olması dikkat çekicidir. Gebeliği önleyici yöntem seçimi ve sürekli kullanımında çok önemli bir yeri olan danışmanlık hizmetlerinin, çok geniş bir yelpazede başvuran profiline sahip üçüncü basamak sağlık kurumlarına göre, sürekli ve aynı bölgeye hizmet sunan birinci basamak sağlık kurumlarında daha etkili ve nitelikli biçimde verilebileceğini gösterdiği

düşünülebilir.

Çalışmamızda, kadınların aile planlaması ünitesine başvuruları sırasında en fazla oranda kullandıkları gözlenen dört gebeliği önleyici yöntemle göre bazı özellikleri değerlendirildiğinde, KI yönteminin 20 yaş ve daha genç grupta; kondom kullanma oranının ise 41 yaş ve daha ileri yaş grubunda daha fazla oranda kullanıldığı görülmektedir. RIA kullanma oranının, toplam gebelik, doğum, yaşayan çocuk, düşük ve isteyerek düşük sayıları dört ve daha fazla olan kadınlarda, diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. İleri yaşta etkili yöntem kullanma oranlarındaki yükseklik, önceden etkili yöntem kullananların etkili yöntem kullanımını sürdürdüklerini düşündürmektedir. Gerçekte de, aile planlaması hizmetlerinin sunumu ile hedeflenen en önemli davranışlardan biri de etkili yöntem kullanımını yerleştirmek ve bunun sürekliliğini sağlamaktır. Ancak, bu konuda yapılmış olan bir kısım çalışmada kadınların doğurganlık hikayeleri ile kullanılmakta olan gebeliği önleyici yöntemler arasında bir ilişki ortaya konamazken (13,21,22), diğer bir kısım çalışmada ise bu faktörler arasında ilişki saptandığı bildirilmiştir (6,12,17)

Çalışma grubuna alınan kadınlara aile planlaması ünitesinde yapılan uygulamaların, bu üniteye başvurdıkları sırada en fazla oranda kullandıkları gözlenen dört gebeliği önleyici yöntemin sırasıyla kondom, RIA, KOK ve KI olduğu görülmektedir (Tablo 5). Kadınların %14.8'inin başvurdukları sırada kullanmakta oldukları gebeliği önleyici yöntemi bırakarak yeni bir yöntemle geçtiği görülmektedir. Bunların yaklaşık %70'i etkisiz ve geleneksel bir gebeliği önleyici yöntem olan KI'den modern bir yöntemle geçmiş olup, geri kalan kısmı ise modern yöntemler arasında değişim yapmıştır. Aile planlaması ünitesine genital yol enfeksiyonu nedeni ile başvurma oranı ise %22.5'tir. Etkisiz bir yöntem kullanma sıklığındaki azalma kadar, etkisiz yöntemi bırakarak etkili bir yöntem seçme davranışında gözlenen artış da memnuniyet vericidir. Bu durum, başvuru aile planlaması ünitesinde yürütülmekte olan danışmanlık hizmetlerinin etkili ve yeterli olmasına bağlanabilir.

SONUÇ

Çalışmamızda il merkezinde yer alan yarı kentsel bir sağlık ocağı bölgesinde aile planlaması

ünitesine başvuran olguların daha çok 21-30 yaş grubu kadınlar ve ilkokul mezunu olduğu, doğurganlık özelliklerinin Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması-1998 verileri ile karşılaştırıldığında kentsel alan için verilen ortalamalardan daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Benzer durumun, bu çalışmada elde edilen etkili gebeliği önleyici yöntemlerin kullanım oranlarının, son üç TNSA sonuçları ile karşılaştırıldığında yüksek

olduğu görülmüştür. Bölgede 1982, 1989 ve 1995 yıllarında yapılmış olan çalışmalar da göz önüne alınarak bu sonuçlar ışığında, düzenli-sürekli hizmet sunumunun aile planlaması hizmetinde yöntem kullanımını artırdığı ve etkili yöntem kullanma durumunu olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

1. TNSA 1998, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara, Ekim 1999
2. Akın A, Özvarış ŞB Ana Sağlığı ve Aile Planlaması, Halk Sağlığı Temel Bilgiler, Ed: Bertan M, Güler Ç, Güneş Kitabevi, II. Baskı, Ankara, 1997
3. Herkese Sağlık, Türkiye'nin Hedef ve Stratejileri, T.C. Sağlık Bakanlığı, Aralık Ankara, 2001
4. Özyurda F, Durmuşoğlu M., Park Eğitim Sağlık Ocağı Bölgesinde Kadınların Aile Planlaması Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları, Nüfusbilim Der. 1989; 11: 61-75
5. Özyurda F, Rahim İçi Araç Kullanan Kadınların Demografik ve Doğurganlık Özellikleri, Nüfusbilim Dergisi 1986; 8:105-115
6. Çöl M, Çalışkan D, Akdur R, Park Sağlık Ocağı Bölgesinde Doğurganlık Özellikleri ve Kontraseptif Yöntemlerin Kullanımı, Sağlık Dergisi 1995;67:50-61
7. Dündar C, Süren C, Ordulu F. ve ark. Samsun İl Merkezinde 15-49 yaş Evli Kadınlarda Aile Planlaması Yöntemi Kullanma Durumu ve Etkileyen Faktörler, VIII. 23-28 Eylül 2002 Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Diyarbakır, Kongre Kitabı, 163-166
8. Türkistanlı E.Ç, Mermer G, Yıldız F. EVKA 4 Sağlık Ocağı bölgesinde 15-49 Yaş Arası Evli Kadınların Aile Planlaması Yöntemlerini Kullanma Durumları, VIII. 23-28 Eylül 2002 Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Diyarbakır, Kongre Kitabı, 169-172
9. Bilir N, Özcebe H, Vaizoğlu S ve ark. Van İli Kent Merkezinde 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Gebeliği Önleyici Yöntem Kullanma Durumları, 3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Nisan 2003, Kongre Kitabı, 177
10. Altıntaş H, Beyhun E, Aykun G ve ark. Emine Fahri Uçar AÇSAP 13 Merkezi Bölgesinde Yaşayan 15-49 Yaş Evli Kadınların Aile Planlaması Hakkında Bazı Bilgi, Görüş ve Davranışları, 3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Nisan 2003, Kongre Kitabı, 217
11. Öztürk A, Yaramış N Nevşehir İl Merkezinde 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Aile Planlaması Yöntemi Kullanma ve Bu Yöntemleri Seçmelerinde Danışmanlık Hizmeti Alma Durumları 3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Nisan 2003, Kongre Kitabı, 182
12. Yıldırım G, Turaçlar N, Bakır A Sivas İli Anaçocuk Sağlığı Aile Planlaması Merkezine 2001 Yılında Başvuran Kadınların Değerlendirilmesi 3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Nisan 2003, Kongre Kitabı, 202
13. Gürsoy N, Öztürk M, Öztürk SC ve ark. 7 NO'lu AÇSAP Bölgesinde Oturan 15-49 Yaş Evli Kadınların Kontraseptif Seçimine Etki Eden Faktörler, 3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Nisan 2003, Kongre Kitabı, 241
14. Şimşek Z, Kurçer MA, Ersin F ve ark. Şanlıurfa Tıfındır Sağlık Ocağı Bölgesindeki 15-49 Yaş Arası Evli Kadınların Aile Planlaması Yöntemleri Hakkında Bilgileri ve Yöntem Kullanımını Etkileyen Faktörler, VIII. 23-28 Eylül 2002 Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Diyarbakır, Kongre Kitabı, 176-179
15. Tokuç B, Eskiocak M, Ekuklu G ve ark. Edirne İl Merkezinde 15-49 Yaş Evli Kadınların Aile Planlaması Yöntemleri Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Yöntem Kullanım Oranları, VIII. 23-28 Eylül 2002 Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Diyarbakır, Kongre Kitabı, 180-184
16. Özyurda F, Dökmeci F, Çalışkan D ve ark. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniğine Başvuran Kadınların Kontraseptif Yöntem Kullanma ve Memnuniyet Durumları, 3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Nisan 2003, Kongre Kitabı, 222

17. Kişioğlu N, Öztürk M, Uskun E. ve ark. Isparta İli Sadık Yağcı Ana-Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Merkezi'nin Aile Planlaması Polikliniğine 2000 Yılında Başvuran Hastaların Değerlendirilmesi, Sağlık ve Toplum, 2003;13:68-74
18. Beştepe G, Ellidokuz H, Temel A ve ark. Aile Planlaması Konusunda Özellikler: Afyon'dan Bir Kesit, VIII. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Diyarbakır, Eylül 2002 Kongre Kitabı, 189-192
19. İnce N, Özyıldırım BA İstanbul'da Bir İlçede Geri Çekme Yönteminin Kullanımı. VIII. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Diyarbakır, Eylül 2002, Kongre Kitabı, 197-198
20. Durukan E, Maral I, Biri A AÇSAP Merkezlerine Başvuran 15 Yaş ve Üzeri Kadınlar Hangi Aile Planlaması Yöntemlerini Kullanıyorlar?, 3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Nisan 2003, Kongre Kitabı, 248-249
21. Günay T, Kılıç B, Kaynak C ve ark. Narlidere Sağlık Ocağı Bölgesinde Modern Yöntemle Korunan Kadınların Özellikleri 3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Nisan 2003, Kongre Kitabı, 171
22. Mahmoudi MF, Şirin A Evli Kadınlarda Aile Planlaması Yöntemlerini Kullanma Durumu ve Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi 3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi, Nisan 2003, Kongre Kitabı, 194